

ACC. N:R.

M. 9360: 1-79.

Landskap:

Skåne

Upptecknat av:

Ellida Ohlsson

Härad:

Vemmenhög

Adress:

Lönstorp nr 5, Skurup

Socken:

Gäddslöv

Berättat av:

Ola Persson m. fl.

Uppteckningsår:

1943

Född år

1855 i Gäddslöv

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Livet bland allmogem på 1800-talet.

Livet bland allmoget på 1800-talet.
Inledning

Det är första handsuppgiften som lägga till grund för dessa skildringar av livet på Kårbys-
Kretsens gods under 1800-talet i de härleda och
delvis från uppteckningar och jag gjut efter
min svärfars Olof Perssons och min svärmors
Clara Perssons (född Helgersen) berättelser
under deras livstid. Den yngre var född 1855-56
d. 1939, den yngre föddes 1854 d. 1941.
Dels härleda de mig också från min mors, fru
den Ahlsson minnen av morfadern Helge
Nilssons berättelser, den yngre var född under
1820-talet d. 1918. Där uppgifterna av mera
allmänna slag går det att se.

Landskap: Phäne Upptecknat av: Ellida Ohlsson
Härad: Wemmenhög Adress: Svenstorp 5 Skurups
Socken: Gärdslov Berättat av: Ola Persson m fl.
Uppteckningsår: 1943 Född år 1855 i Gärdslov

Livet bland Torparen på Näsbyholms
gods i Gärdslovs socken.
Under 1800-talet

Fria 1850 - Tulet

Vid början av 1800-talet fanns i n: 14-15:
Skerry, nuvarande Benktands, ännu en gård
belägen mellan den nuvarande gården i vägen
till Kyrus - Dalaled i ungefär i linje mitt emellan
n: 15 i 16 (det gamla Skerry). Om den utgjorde
ett helt minnen om 40 Td. eller endast det som
är okänt. Den ägdes år 1818 av Lars Persson i
den tiden detta är sonen Per. Det gick dock för
denne ägare, som för så många andra vid denna
tid då bönderna i Skerry hade en fisket som de
företog sig och en utstånd som de ej förmådde
jävalta därför att de i allmänhet var okunniga.
Den nämnde Lars Persson blev så Troggare
med hovari - skyldighet under Pillest vid
Käbyholm: Gårdsbros socken i inre kölden ett
litt ställe med 8 1/2 Td jord på Pillest - räkkan.
Alla Pillest - lars i denna bildning skall ha varit.
Lige bröra livet där i stäm om det haft allmän tillämpning.

Bland boogrodare och torgare i Gärdesten
närmare bestämt under lillesyr under 1800-Talet
Intill 1870.

Vid den tiden då Lars Persson tillhörde sitt torg
i intill slutet av 1860-Talet var torgarna boogro-
darydiga till lillesyr gård. De hade att där göra
två dagsocken i veckan, två sek åker till
vilken av städerna Malmö, Uppland i Tulleborg
som fruktades i när så påfruktades oberoende
av årstiden; vidare skulle man lugga i binda
päden i två Hol i två ut gårdens gårdar i
två Hol. Men det var med päden i slätten och
jag ej, men torst upptog mig i mycket annat lunde
och så till skyldig heterna i man var så borden
av arbetet vid i för gårdar att det egna arbetet
pik utfräas om nätterna i på små gårdar vid
den tiden skedd o.d. pågick.

När man på betänker att enskiflet av dessa torgare

jordar inte genomfrädes jorån vid slutet av
1860-talet, utan de hade sina 8 till jord på
12 eller flera ställen insprängda. Varandra i
samliga bitar så små att de ej kunde växa med
redskap på egen jord utan den ene var helt bero-
ende av den andra vid jordens skötsel: att de
på detta lilla vänskapssätt: tidsidande jordbruk
frungit måtte hålla. Toå hestar så pass vid hand
att de kunde fullgöra ökosna: där för vid det
kunde hålla en kor, är det uppenbart att de kunde
existera, men de gjorde det just det alltså var små.
Det var ett kändat släkte som präkades där i
anspråken på livet och små så länge konviktör-
get fanns kvar i jorden ej var skiftad.

Oförgri dierkt jorfall bland folket kan ej spåras
där de intet av den djuriska behandlingen som
jornt jorhornmet i gårdarna jorhorn för i
så ren tid utan människors under respekterades

5
Dock skapade det lunda livet en viss matu-
listisk hjältiskhet där var i en måste kämpa
för sin i de sinas existens i första hand.

Dock hök man ick ännu här i hjälpte varandra
eftersin förmåga när det ickigt gälde.

På länge det gamla skicket varade gick allt i
gamla spår, man vötte jorden med gammal-
modiga redskap, plöjde med träploj i åder o
karvade med träkarv med träjumar o såtta
de med träväli, allt var av trä, hammillbestog
o noglar i redskapen, krockar i ögon, skedarna i
allt i bagarna som man gjorde stedsamma upp-
för i nedför branta bergar i de steniga i gruppiga
vägar som de fanns. Träskedarna hade långa
skaft, ett stöd på axelfallen, i träskeden uppi
högrens bark som stöd. Skedarna lik man se
gott man förmådde, men de var dock både
små o svaga, så varje åker var nästan ett viktigt

Förtig

Lidana voro förhållandena när Lars Persson kom
till Lillesjö i så förblev det under hans om-
Per Larssons tid när han övertog torpet i intie-
nålet år 1860-talet. Denne Per Larsson, som
tycks ha varit en efter den tidens i platser
förhållande vägen i intelligent man med
goda tjänster, vilket tycks ansetts som ett stort
förträde för den tiden, hans hustru var från
godel. Han hade haft en glädjelös barndom:
han en er dessa då så vanliga Michaels barn
som tidigt från styggor i värdet behandlades så
som var vanligt. Vidant hade till blind lydnad
i bestraffning av varje tillstyrkelse till gläd-
jeföring. På tunga kon t.ex. att rätta stället på
en gull viss bestämd tid i jock g röra sig där-
från för en efter tillägge. Minsta tillstyr-
kelse till olydnad straffades med is. Ofta

7
kunde man risa så att bröda lamm i fri air
det skulle vida rikligt lades viset i att laka.
Att det ibland blev dystra tungvinte människor
as dem som brukt upp under sådana förhållande
är helt naturligt, de kunde aldrig fatta något
glatt i livet. När så därtill kommer vidskrylle
i hus på att ont kunde öron allt i i allt samt
det dagliga elitet i försakelsen för att kunna
hålla sig så var man en bild av skuggsida
av en människas liv på den tiden. Tidant var
livet för Per Lars hustru. Men det är ju ofta så
att den ena partens lysa liv syns knappt
den andras mörka i så blev det ändå drögligt
även i ett sådant hem. Inget av smärta i vidskry-
velse fanns hos Per Larsen.

En annan Torsten Helge Nilsson hade övertagit
Torpet efter sin fader Olof Jönsson omkr: 1838
då han gifte sig. Både hans o hans hustrus för-

8
föden var gamla i graset. De var trots de om-
ständigheterna förvånansvärt människor i
stämde med oss om att förhållandena skulle
bli bättre. Som en kuriositet kan nämnas
att det här var män som var vidskeplig
medan kvinnorna inte alls trodde på något
mytiskt. Men både kvinnors och herrarnas
männor i andra trakter var inflyttad. Man
kan ju dra den slutsatsen att de främlingar
förhållanden besvärliga vidskepliga, me-
dan en vidare kriskat utarbetade den.
När jag så tillägger att en gladare livs syn
tycks ha varit rådande i den senare familjen
har jag i mån av min förmåga presenterat
de människor vars levnadsförhållanden
jag går att skildra i jag vill så gärna med
att nämna något om.

Åker och Stadsresa

När bud kom att man skulle "ut i eckje" kom
det till alla de 10-12 Torparna samtidigt. De
hade då ett muste sig av redan rent på köllen när
färden skulle företagas till Kalmi som var långt
borta, annars ett måt dag ingår. Till Kalmi var
3 1/2 gammal mil, vägen var dålig, vagnar och
gäddor där efter så det gick inte fort. Maträck be-
stående av bröd, fläsk eller smör (fett), kummet i
en stor nädduk, något vatt samt en liten "lorn-
me-flaska" med brännvin, samt jorderäck för
diagnos var iordning ställd i så hade man att
"Ta Gud i högen i ge mig av" alltid med det. Tor-
parna att det var såhär om doner költ i man kom
lyckligt tillbaka. Kvinnorna gick alltid i en viss ång-
var när deras män var ute på dessa resor, inte
därför att de var rädda för att de skulle hamna
på knogen, det var dessa gamla kuller borta, de hade

visst inte något att sova upp, ja man började brända
de stöckar som till en viss del vid "Fari, katten".
Skolmen nämde vilken plats rastade (någonstans där
nu saluhallen vid Skattegården ligger), innehåller i samma
färdan råkade endast att värma sig på. Någon
som själva färdan förmodade ångleda för, om den
skulle gå lyckligt för den. Vid färdan till Utsäde hade
man en viss respekt för en del av vägen vid Skar-
viken där tillfälligt ibland plundrade de vägfarande
där ville man inte gåna färdan när det var möjligt
ja, emellertid gav man sig iväg till gårdarna.
Gillingsjö, Det var så som skulle förstås till staden
vanligtvis vid åkerbrändan, äldre tid. Under
mitten av 1800-talet hade man endast 2 tunnlar
till lass, men det ökades senare till 5 tunnlar.
Detta var då pass lass för dessa små vagnar och gull
och så visgar att man ofta måste hjälpa åt att
skjuta på i uppförbackarna. Man följdes ej ut

på bänjan utan efter som man fick lara gå man
sig ut mer de som hade såmt skjutit fött i regel
föret lara i bänke väg. När man redan hann
upp dem en efter en måste man som såmt
hjälpa varann. På bestämda platser "bete"-
kastade man, där som var såmt mestad måste
vita oftare i den fick fört ge sig iväg i bles
ändå till sist långt efter, när man på lumsiga
får med sin vägn i efter som man orkar med.
Det blev långt mellan den fört i den rista som
hann åter till hemmet. När den fört i regel för
Larsen i så att för till antalet blev de väntande
kvinnfolk allt mera oroliga för sina i tillförlit
avströta utit vägen i togo reda på om de hem-
komma hört om dem i fört när alla kommit hem
kände man sig trygg, lita avundsjuka mist den
fört kunde märkas.

Som exempel på situationer man kunde läsa:

12
vile jeg endst næmme at Helge skiltes
de en episode til: "De var så at de en gang nær
ja var ute i etke blev rogn i pøs på så at
isgata bildedes på vägen. De var under den mör-
ka tiden av dygnen, hästarna kunde ej stå på
benen i man var ute på landsvägen då ingen hjälp
fanns att få. Skammen slog mig ingen annan råd än
att kar sig av mig sina tjocka valkade hem-
stickade väljvantar ~~en~~ trädde en vante på om-
dets hästens ma framför (stäm hovar hade inte
de hästar det kan en praga om) i så fick de lite
stöd i det gick så länge något fanns kvar av
vantarna.

För egen del kunde älskarsken ibland ha med
några ägg i när sådana skjutna varmade sig
studer antastades de av stödsöringarna (Upstods
i skalmöbäringar kallade) som köpte i såda lantbruk
produkter. Dessutom hade de: "Har för ägg? Örankigt

var inte att "ja", som inte var karakterad av affär med
dem, då de lurades, snarigt svarade: "Nej ja gör
här vde".

En gång när man var kommen en god bit på väg
mot Skalmö i rästade på vägen för Per Lars Hane
nere under vagnen. Där hade han suttit på regns-
secken i åkt med i vaktade i lagom tid i fick
föga med i bli seld i staden.

Ofta fråga dessa fattiga äckelkötare ju så illa. De
kunde vara genomblöta innan de nådde en kat
mil från hemmet i hade då allt som allt en resa
på 7 gamla mil från sig. Lommeplasterans
innehåll värmdes lite tillfälligtvis. Chänga hade
inte annat än en vanlig badmatsrock att sätta
på sig över den korta tårnan, medan några hade
kapprock - yttrock eller järskinnspäls

När man körde till Ystad rästade man enbart
en gång på vägen i till Trelleborg körde man i och

mat när man var någonlunda rustad.

Glanna väntade barnen otåligt på en stads baka
men det var visst inte alltid det blev så dåntill
ofta måste ju ta till nödlögnen att "kärningarna
sko så där va inga bager i få".

Armat var det när de burgarna bönderna
hörd till staden, de kunde stanna vid gäst-
givargårdarna i söm deras boimor hade väl
för oss, i mest is när de njötta fingo följa för
att handla i utåtta ärenden, men väl kunde det
ibland att de fingo sitta i den förspända vagnen
i vänta medan mannen tog "resare" med gida
vänner om de inte hade respekt med sig.

En armat slog av stadsäcken för också nämna
det var när torparna både hämnings tur
på Tärnö till skolan (visst för beträning men de
torngår). Då kunde man när turman rullade
ut till vagnen bli bjuden att sitta på i bämn-

vinet i bränneriet, men även om man var glad att
vara kunde man ej förmana sig att dricka det in-
skopade i den starkt spikdoftande lokalen. Detta
hindrade inte att man när man fått vara sin tim-
na till viss i hem ut till en avlig plats, kunde
stanna och njatta sig att knacka ett fämbord
lite åt vidan och med ett litet bort göra ett hål
i dämpningen till sig en tär och fylla sina lomme-
flaskor för att sedan åter knacka bordet över
kålen som tätats med en liten träplugg. Då sm-
kade det bra och att man gjordes orätt tycks man
inte ha tänkt på.

Detta var dockarna för gårdens räkning så vä-
grat om andra.

Stadsresor i allmänhet under denna tid
skulle ju göras i staden och med båt
och vagn eller till fots. Så berättas att man i Gärde
tvo ledde sina för till staden för försäljning

eller köpte den där i ledde den som Tom en kvin-
na där ledde in till skolan för att sälja den.
Helge fick sedan Nils Jönsson, som var svärgik-
braten, stå i ryggen i baren i g. kunde det minsta
för flytta sig utan häpp, gick år 1866 eller -67 ut
när 80 års ålder den långa vägen till skolan
för att bli fotograf. Fotografering var då ganska
nyfunt. De unga ville ha sina gamla föräldrar
och hade man fått en ny klänning, i det som ofta på-
så skulle man fotografas i den stundtome på
1870-talet var man tycks ha pulminerat somliga
gamla ville dock inte bli "artagna" det förstås
kännta t.o.m. som man ansåg det för något orätt i
de gamlas var på de ungas vägar kunde ofta
bli: "J kan se på mig men I kan se på mig i det i ja
korta" Den här nämnde Nils Jönsson hade också
till inte varit att bli "artagna" ända kunde han inte
då han på grund av sjukdom inte kunde stå i

18
Barn i jämvis farms inte men det var sommar
i hem gick som sagt. Det tog två dagar på vardera
hället med övermattning hos släktingar i Thabersjö
Det var inte ut på landet som ännu finns i betänk
som denna här invokat något på denna gamla
Här den gamla stolt ståt tom: 5 dagar kom han
ätes i sig den i besittning i rätt den som för i
hans lilla ståt som dotter fick hjälpa honom på
med stummen i stolt (Här skulle det vara att bjuda
ungdom i allmänhet i våra dagar en sådan här
som denna gamla prymping gjorde utan att vara
tomma eller till

Ännu en stadsresa berättade Helge Olsson om
något bevis på hans färd på 1840-talet. Den
måste återges på hans egen diktning, vem som bär
mål för att komma till sin rätt:

"Ja, kallar grant (minns väl) när ja Hente, vi va
frå drängja i gånen o den ja Hente i gånen me

va mest hålt jär en Fisse (dumbon) så när
de gällde nåd som de va nåd me va de allra
ja som skulle udgåra (utgå) de, kan va ant
betrod. Trøj va kan ti i ja äro riddon (sängen)
om manna, ja jöbj dea närgled (Täcket) äro
kan ingan ja jöbj kan vagon.

ti en de en sommaren när de va grannvår
se husbonen: Den som me kan komma fust
opp i man tillä (tittade) i kan bli jär kan ska
kria ti itan (fr husbonens räkning, ingen i de) o
den som bli himma kan ska tjära värga
(värgar) i ett arbete som gjordes någon riktigt varm som
måndag men som inte var vidare troligt. Varken kan
bmen eller ja hade någon tanke på armod en
ädd ja skulle gi mi äro i kan så så bära jär
ti i by de andre. Skjossen (skjuten) me förskj
(foderi de) i mullapossa (turnisten) lasset i mada-
knyddet gjoro pit jär i po boleser. ti va de

Ti sara on Tole-Tee (2-3) Tima o Na gi ni aino jän
 de va ti chalne skjassen rholle ga. Ya va jo van
 vedde i vinnu jo puokien va ja kadde i retta mi
 etta o vinnu me mi add ja vagna man Tid be
 dafan Na ja mi i so. Oken, nän de va Tid o ja
 km aino riddin i rholle se mi om va den under
 Tassen vedde (bata), kan va auroloppan (faren). De
 asid kadde lejde ni jo kna i allra (amligu)
 i nän kan sanna (vinnu) dask (fote) kan aino
 enna (vinnu) o vagna vedde i ridd opp o lo jän
 (pändu fn) ojen (kastarna) o ja ni aino imid stan.
 De va jo kinnad vinnu jän Tila, men de va jo be
 den gramma Tiden så de gjore enne kan näd om
 kan rholle kälä liti längr jo bejen, men kinn
 inred ble kadde o de va en an sag. Fän mäj
 ble den enne aino o gäna an Ta rken i den
 gramma kinn (allman uttryck, kän = känd) o Ta i käl (1)
 me vagnu kinn med men go va ja enne jän

de va nad unneob o komma ud o kora ti stau mitt
i rommasen an om vinteren "när de vide dröce o
hpullen bida i skingjed" eller om etterhusten (rakrøt)
nars en kan vasse næsten i jimmom blott når en på
kimmæifæ, når de gælder jokje på gæce va dæi
jo ingen kensye på de.

Offtebruket

Per Lars son Ola Persson berättade om offtebruket
på Lillerjø o bland de hoveskyldiga Tjaparna
med omkr. 8 Hds jord under hans barn doms o up-
domstia på 1860-talet innan deras jord var uskif-
ta (vid slutet av 1860-talet). Tjaparna hade de sina jord-
lappar på upptill 12 eller flere staker, jorden brukades
på samma sätt som följadron brukat den med
samma primitiva hemmagjorda redskap o verktyg.
Gute jor är efter uskiftet blev genomfört o Tjaparna
ungfär samtidigt blev anordnade med knutant
arrende o betalt för hirsler komms nyare redskap o

metoden mera allmän i bruk, och kan därför varit an-
taget att de redskap som användes på 1860-talet varit
i stort sett lika oförändrade i bruk ännu mycket
längre tillbaka i tiden, då krocietång vilade tungt
öfver folket även om en humanare behandling i senare
tid inträtt. Detta tång hade tillbakat den samman-
som då förhållandena blev piare, tog sig kraftigare
uttryck, vilde det västan rykas, just på sådana platser
där den varit kännod. Några uppgifter om sedan i bruk
någon i fester m.m. Den västan hade varit att på detta
håll, då liksom tycks ha varit att man kunde släpa den i
arbete & på gods till i hemmet i när de gamla tuden där
skymmar arbetet. Det de tillfälliga tide gjedje som till
äventyr dock framträtt.

Redskap i verktyg

För godsling i godsdelar bristforsling användes här-
grepar & haksvolar, skodda eller oskodda, aldrig un-
der denna tid i på denna plats järnredskap. För ut-

12.
Jorsling användes bäst. Torparna hade bland sina
skyldigheter även den att kora ut gödsel från går-
dens gödselkög i 2 Hst. Därvid användes de nämnda
verktygen av två samt "mjötkög (gödselkög) en korg
av trä (senare av järn) som man drog gödseln av lassit
med. Både man i primär deltagande i arbetet. Den nämnde
Per Larsson hade vid en gång att, när han "körde mjötk-
korgen" kunna kasta gödseln långt ut i järdela den
jämnt, han gödselade på detta sätt sin del med ett
mindre antal lass än de andra i släpp på så sätt
lättare ifrån det då det gällde viss areal: ej visst
antal lass. Samtidigt kunde man åtminstone i senare
tid ut gödsel med "gumpakjarna (stjälk-kjarna) men
det nämnes ej härifrån under denna tid.

Över timmerkades av hemman medarna som också "laga
på dem". Spodarna vore av trä i jämskredda. Gläddor
för mängd i grästovor användes i två att korre jord
korre använde man klara hjalla (jorda klatta) en lång-

smal trä klutta, ty. I så klar måste man när en dör ligger
redskap av trä användes i jorden g. var mänglad i dämnen
Glimsliga stenen brödes eller sågtes djupare ner
måne sådana lades upp till gårdens gårdar. Dessa var
särskiliga till anläggningen sten eller jordvallar eller en
blandning av båda dessa i i stora branten fanns det
gott om sten. Längre söder ut där ingen stog fanns
övergott de i jordskallen med pil = pilevall. För brist-
släpande av stora stenen användes man stensar av
trä eller stensagn av en särskild konstverk för (delbar)
Vredskaper för vilka man i gårdarna även använde
sten, var som nämnt helt av trä. I stensagnen
bestod av karmmedel stog helt av trä, sammansatt med
träfoglar i försett med en grov naturvuxen bark av
trä, linorna vara av hampa som man själv sådde
i beredde samt stog upp av. En del brötta foglar
i annan till barken o.d. hade man alltid på lager
i de smickades till i karmen där man i "hugg-karm"

Domlade natmonstra ämnen till alla redskap.

De okot, som användes hos de större brukarna kom ju
ej till användning bland tjarna men de talade
 gärna om hur det gick till när de tjarna hos brö-
derna i om hur stutarna vissade (: skivade) långa
bågar över gropar i gårdar när de ansatte en flygande
okupa. De okot var då inriktat att när man drog ut en
minne i det folk det är otarna.

Träploggen i åndret var också kallt att ha under
gårdens bollen i plogens brio.

Låvat plog som ande hade härra (här-plog) men
de jä inte jävvelas med varandra då de hade var sin
uppgift, plogens var att bryta upp den hålda jorden i
låggen den, tilltän, åndret att mylla den. Plogen vände
alltså jorden åt ena sidan, åndret åt båda.

Desse redskap kunde tillverkas av vem som helst om
man något stöjskunnig i det förhållande att en kunde
i dräng. Då åndret skildes sig inte närmast från

26
närare tidens äiden endast att det var vore o blom-
migare döfri att det var as trä o hade träbiten för
att reglera djupet Träplogen med båna för kanske
närmare beskrivas. Chren var fastsatt i vänstra
stärken (handtaget) o chren var fastsatt i murad o
cile längre fram rätt mellan murad o as, fram
för på asen kängde båren med sina två träbjär
för att reglera gången. På farms i plogen i stället för
ömmen på änden vid högra sidan en vält as trä som
förde jorden åt sidan. Bilen var två plogen en-
kelridig, vid vänstra sidan, landsidan farms in-
genting, murad låg här fast. Vid högra sida
farms i plogen ömmen en ståt, löst fastsatt i
välten. dess uppgift var dels att underlätta sty-
randet, dels kunde den tas loss o användas i stäl-
let för jiska. Chrenet hade endast ett mitt på
placat handtag. Framför rulan o bilen rätt
båren, som skulle rista upp jorden, fastsatt i asen

I vänstra, den fasta, ståtens famn med till biten för
att reglera djupgåendet, liksom för årdar i ylsig.
Den lösa ståtens använder ännu ett rensat ploggen med
ty, en träplog slapp aldrig jorden av sig själv.
Förr var träplogen tiden ut, enda förbättring
man gjorde på den var att den kunde förses med
järnsväls. Och den plats som här roses användes
den ända till slutet 1865: 1875: och av de gam-
la där sade år 1872: "Ja, ja kan hörd mig träplog
i all min tid i min träplog som fudd mig i m-
e ja gammal i komma till kista fast av de gamla".
Det var "Norse Per" (Per Persson) som färdade detta gth-
rande, han var av de äldre i för de "Fiskearmar" talen
när det gällde något av vikt, men trots allt sade
Heltge Nilsson "kom ässe kan seener mig en järnplog
enda". Det var en rytt för de gamla att se en järn-
plog i arbete, de såga jamma färrna i det lilla
arbetet med ett stadigt redskap som släppte jorden

22
Dessa första jämstiga kallades "engelsmän", modellen var av engelskt ursprung. De tillverkades, både de i Skåne, men småa såga i Trelleborg. Torkigast är tillverkningen för den att jästgast till olika platser då efter pågan för blev stor, de kallades en sådan plög jag njöt. Närmer till för en "Hjälma små". De var helt av järn i både tilltan på kant, brist den upp.

Den första som av dessa gamla från tillerjö i natten där omkring närmer som för en av den för det nya på plöjningens område var en brude i Gröndy som bades plöja på "engelska". Det var på den där tiden omkring år 1870, allmänt även därifrån. För att se på det nya i mannen fick man för sin plöjning, och som utdelade detta pris är också för mig i min sagoman.

När de gamla till plöjarna behövde separation

i det beträffande de ofta skeddade hemma-
dast benis i båt måste meden lägga på. För trans-
port måste man använda "plans-asa" de som g-
löft att släpa. Kåst m. vidlyftiga transporter
jockom fram i ått över gammal åker till
de många små skiftena. Den om alltså beträffande
i gamla skroglig denna träplog.

Mararna voro helt av trä, även pinnarna, o-
i en del eller delade på mitten i ledigt som
man foga de med trä bultar. Pinnarna, av sk-
kade kända i rätta lösa. Karrens balkar.

Balkarna voro ofta av bok. Dragets grova trä-
hark fästes direkt i karrens botten i skro-
jorden tillika med pinnarna eller "karratunnar".
Dessa karren voro här i bruk till 1880-talet då
de ersattes av träbalkkar. Balkar = stömmet i
balkarna i rännarna som löst det samman oro
av trä men pinnarna av järn. Senare ersattes

släerna mellan bollarna av järn skenar som ofta gjordes av rätade gamla kjuvringar. Dessa karvarna voro ofta ruffade upptill för att de skulle bita sig fast i träet så de kom att stå stort i bakkan. Trävarnarna hade ju rättit brä i ändiga i kunde låta tappas. Träbolla-karvarna utfriden att mycket bättre arbete i utgjorde ett stort fram- steg o de voro i bruk ända till slutet av 1890-talet de de undan för undan ersattes av järnkarvar. De lätta trävarnarna kunde man arbeta med i spring. Ty där var det fastare i skapningen o de lätta varnarna som skulle vara upp jordskorporna var varnarna voro fasta i skarpa kunde man inte rakta då de gjordes i sådana "blasarna" i korporna utan res ronder dem.

Omkring 1890-talet började den uträdda såden allmunt mer med ålder. Det blev ett gundligt o mycket värtgjort arbete mer det tog mycket lång tid

70
i vår tid som allmänt i bruk på 1880-90 talet
fanns det många som ej ansågo detta lättvinda-
sätt att mylla på den tillfredsställande utan
många bland dessa brukare i ären andra utom
bring till i flera år fast vid myllan med
ändret i rymsket den arealen ej var större än
15 Hed

De första kända hade boll av trä i korrige-
pinne av trä. I bland fanns handtag, ej
alltid. Senare försågo de med träbjäl, hela
träbjäl med ett band järn omkring i med ak-
den instucken i ett par öglor fäste bakom bak-
re bröstet. Draget bestod av en järnbit med hä-
jör att reglera djupgåendet. Så mätningarna ut-
settes träströmmen av pådan av järn men all-
männa ordet var att träströmmen var fast.
Så som ryktet med strömmen av trä i ryf-
ninge största pinne i de ha delar varit i bruk

långt in på 1900-talet även under fjäderkarven
utkräppte klövar i övrigt. Nämnas för mig även
att klövar ej endast försågs med spetsiga pin-
nar utan även delvis med sådana formade som
billas "spatenn".

Allt hörde karven om oftast prjukiga i dessa gamla
berättar att "karrapögen" skulle låta klövarna "lura"
(springa) med karven för det skulle "vida vattnet på",
och på den farten skulle klövarerna pinna riva om
våren i den lilla grunden, en fjärr hade resten
var.

Välter = tornen utgjordes av en tjock slät trä-
stock med buren där stöcken vilade med tappar,
den var så inrettad att den kunde skiljas åt i
in för vintern. Alla redskap som togs in för frivarning
utan karven som bärgades på någon bägg. Senare kom
de tornlars stock ersättas med en spaltbombar
där spalten av jämbarna fästas i träbotten, en för-

gångare till våra dagars jämbälta, de användes
omväxlande med trätrömlarna i delvis även med de
nyare jämbälterna in på 1900-talet. Vidantrömlarna
användes trävärt ännu någon tid så länge alla
redskap var av trä. Måste man ta till "klasakjut-
lan" = jucklubban överallt där de andra redskapen ej
räckte till i att komma ut till "lå" klas "var lika
vanligt som vilken annat vår arbete som träsl, det
var ett arbete som man även kunde sätta barn till.

Ganska mycket står färdigt ett utögnen ut äkern
här i skogs skogen i därtill använde man stonarna:
Tre i A-form sammanfogade balkar med en ögla
bark o. d. i mitten. Man hade även stonarna i
gårdarna i lätta sig enklare. Den bestod av de
gamla så: Den hade fyra låga bjäl, framkärnan
holster var endast runda på ett sid bakre delen
av baggen i den under bärvid underlaget grova
balkar, som var sammanfogade i spetsig vinkel.

kom att stödj på masken i stearna rullades upp
i bakåt på långt ut att man fick på mycket be-
läm att man handkraften i med hjälp av stäng-
er kunde lyfta upp underredet i fastsatta del
vid framkameran som rullades under. Den vanlig-
denna typ av stenvagn var det jag g. då jag in-
te kunde beskrivas annat än från detta bild.
De roga redskapen tärnde ofta reparationer i
förmån av losdelar. Dessa tillverkades vid till-
fälle i man hade på lager i statens byggnads
färdiga saker i ammen.

Att gäddarna fanns särskilda skammal- redskaps-
nas där redskapen i annan bräde ställes in på smut-
de g. användes. Allt skalle i alla tre hus i det vidade
olycka om redskap stod i jorden i julen. Någon viss
form av olycka har jag g. varit om.

Man brukade till höst på jul vid man kom med i
om jorden blev så trö att tröskogen kunde ta upp den

54.
i man höll på så länge nio tiden tillåt den dags-
qvisten bestående arbetstiden. Kunde man g. höstplöj-
mäste det ske på vägen. Of dessa små ställen där
man endast hade två små hästar att sätta för trö-
plojen var man ju helt beroende av underbröden
för fullgörande av höstplöjning. Of de större gårdar-
na satta man oft. den två par stutar eller, vilket
oftast var fallet, två stutar i en käst, för plojen.
Hästen gick då före i ködet ut en pojke i stutar-
na följde hästen i den efterföljande karlen hade
endast att styra plojen. Helt var endast stutar
hade man en kort tön mellan deras grimmor i en
pojke gick vid vänster sida i kölet i ett seg som var
fäst i vänsida stutens grimmor, kan "bröde stude".
Den brukare som hade hästen ställt även kassmännan
jordbete, var deras "divare" (diva = plöja i kria med åden)
i jick i ersättning hjälpt med tröskning (ploja) trö-
uppbygning ådgraven vid gårdar o. d.

och såges man Blå Personen, som sjöts varit med vid denna Tår, anslår den areal man kunde medhinn
sin dagen vid plöjning med träplog till 1/2 Tår
om jorden var tjärlig, men den måste som nämnt
vara tjärlig om det skulle gå alls. Färmanas be-
kunde endast 1/2 cers med händerna de plögon en-
dast var ställbar upp i ned. Pållet för plöjning
var Trögplöjning med Trär-ugg vid ändarna av
skiften.

Om out var ut i rögn form i ar vad skapad
som helst till något så enkelt som en fjäder som
kon flygande i färan kunde det ses eller anas
följa plög färan men det blev vilselett i man undgick
det genom några rödne Trär över färan. De
blev det avväjrt, Tröligu genom det konsticken
som de bildades det är en Tr som nu till är plömd
i som endast enkelt skymtar hos de gamla som a-
nack omfö anslag överallt i pedo desing med

Stäl, guss namns nämmande, kons tröskut i allt
vad man hade för bänder.

Trödes bruket

Utmärking kunde det sägas att man skötte jorden
så att ha bra övern lög, tröda = lög obrukad men
det fick inte förkomma till gårdarnas bänder i
tröpare, de var tröngre att bruka jorden, men in-
nan trödan, = det skifte som skulle besås med rög,
plöjdes lät man få en betas as den, för jarnns var
allt som brukade någon jord. Till midrommar skulle
trödan vara plöjd i flera delar till var det skam
att ha den vrid. Trödan brödes den mest med ädel
i kornades flera gånger för att kunna ogräset bräda
dessa hade ju varit utvecklat sig fullt. Någon insäde
av trödan kom ju i i jäga man tog i stället en ogräs-
grida som järlite. "Gräsrot" = bröckrot somledes ofta
i tröttades i tröskoder i träskoder som kraftfoder för
mjölkkor som uti den med begärighet i mjölka

Var ar den i en tid när annars bare balm o åmter
var drucka vris i de ofta vid den tiden på vint, när
våren i betesgången, o pålste förmodade resa sig.
Man samlade även brichsten i brygar i bräcken
den / ingredigas i maybät på valborgsaften, något som
ansågs för större ar den som gjordes på andra sättet
Det var funnits gamlingar in i senaste tid som o
höllo nyare tidens trödesbruk för något vidare
där för att man o "samla sudder". De ansågs det för
en given sak att de skulle finnas där.

Doch skitte dessa gamla tröden intensiöst på
det den blev flöjd till den besiddes i trödesbru-
ket som mättricksen på lantbrukarens duglighet
och den gamle samband med trödesbruken bröt
man åter. Stora stens som man o kunde ta upp
kunde man gräsa omkring o sänka djupare ner.
Och den lottens jamm dhen den valen eller under
gräs kanta, i stene skat ofta både vake eller

Sten gårder gård i diket. Nagra ord och eldning
kan man ej tala om för en jordens blev skiftad
i man fick sin jord i ett sammanhängande fält.
Sten kring i bygden där öppna diken allmän
förkommit av 1-1½ delar djup mellan gårdarna
alla skiftet leder sedan då, på 1850-60-talet.
Sten i botten på dessa och fylldes igen så att
indast midsändiga utlopp diken lämnades kvar.
Var det stora vattenfallet sattes diken av stenar
på kant med ~~tak~~ tak av andra stenar i gränse
för öppning, var i jord fylldes över. Tidens di-
ken fungera än i dag omtänksamt. Företag i vår
orsaker felat kröle rensning av gropar i diken
till de ärliga återkommande systrarna.
Grävelningen i tiden utfördes i juli och den
tiden blivit möjlig och barod men innan kisten
tog in början. All grävel gick åt på tiden de
röghalmen gick åt till tak i endast av bejams i när

Tarna. Till vår del locke vi gödsel ute. Gödseln
brödes här i regel ut med vagn lastad med trägryp
i drags av laster med "vrijbrög" (gödsel brök), och ännu
kunde i brinnande ljäfte till med lasten och i spi-
clandet af gårdarna i när man var flera i ködet
med hässor var drängens plats i gödseltugen
där han lastade på jämt. Då komde det också här-
da att man kunde i köpp med rista "vrijvångarna"
och gödseln var utspidd brödes den mer med
anden.

Väst i ödlen.

Före viss bestämd dag d 12 september skulle rögen
vara i jorden, där viss datum var gällande för viss
arbets utförande var man mycket nog med det i
utg det fel när dagen överhuvudt visste man var
för. När man började så kastade man först ut
några brö med en mer andaktigt såde: "Y Goss
mann" i så köpp. den man att "Vår Goss skulle gå

omstån i anstån det så blev hjältig väderlek och
ej så var det Vår Glasur var i de fick man ej
barnen då blev man straffad i skaffet kunde
drabba flest döfri stälde man sig avvisande
mot den som så gjorde, man kunde ge uppträde
minsvärd. Detta elgas ar barns sig Guds för tryck
ha varit jätställen för de flesta ären om de inte
voro religiösa i öfrigt, man ville s. s. stå vår
med "Vår Glans" för den egna beqvinnings skull.
Så vidde ut rågen in den kammagjorde såd brigen
us flåttad kalm i börda med med åndar - dno
mer de i karnade.

Vår sådd

Så snart jorden redde sig brjode man inbruket o
sket efter som man var mer eller mindre vidskuplig
ickstog man gamla regler för att skydda sig o deogarna
mot att man kunde ställes i ens väg, det gällde ju
både deogarna redskap i börkalars jätta, ställen

Togs till hjälp i man spottade genom hästarnas
lunndrölar (och spotta vid olika tillfällen ansåg
ju de förmåga både att använda ont som lurade
i lökande berkan särskilt morgonspottan ansågs
ho sådär värder). Det rista av de gamla rederna
vid vår gångas början var att bräcka i åkarna
skulle dela värdagarna som bakats av jultakets
del i under förmåns bland maten. Ser ansåg
äga någon inrebränd kraft som förmådes till
den som förtärde den vår värdagade.

Det första som såddes var åker, de tredje kunde
ryska av 3 gånger i årdå somma igen. Den kunde
man se i stubben i åren, men den med årdå innan
jorden bräts, alltså utan föregående plöjning.

Om åkern var värdplöjd kunde man ibland se di-
rekt i jorden man oftast levade på jord, var in-
den värdplöjd endast levades utåtlet mer av jord-
plöjd i på värd levad jord kunde man med

uppliden med vinden innan vinden kom i bruk i arm-
snare när man var nästan noggrann.

Beträffande tiderna för sådden hette det att: Om
Patrik d 16 apr skulle ästarna göddas i det var ju
allt först. Vinter skulle ses när "böje-(bok-)tröna
blev ut" - när skogen grönskade, det var i skogen när den
den boken var färdig. Man sådde således vintern efter
någon: i efter allmänheten (där i skogen färdig
hette det när lövträdens blommade).

Tiden skulle ses så rätt att det kom: vi kom i
ett öga till (när kom inom ramen av en trädtrö), käll-
kroppen var då ganska mörk, näck man kunde
dra en bunte över trädens löv.

Det var en mycket vändad i genuskap att kunna
så jämnt i man kan nog nästan säga att en bunt
dagligen uppskattades efter hans förmåga att så
jämnt. Man sådde en sång av kaln flätning i
gick i jämn takt. Yden tid som var avses om de

45
borgarna, som hade kaln- eller träbotten ganska
breda i med en inskränkning för knäppen i rene
ovre delen, ganska breda, men nyare borgar
från 1880-90-talet var åtskilligt smalare.

Äldre södde man i äldre tid i något sämre skifte
utifrån den vanliga cirkulationen i varm viden
som hade bröken i kornbevakningen tydde att de
kunna brukas för korn i järn. Slavarna var
i något som det var så stora med avsikt att i den
jick njota sig med vid plats som kaln.

Enligt som söddes rist, såddes omväxlande sommar
eller hösten det fanns hösten som var skickliga
att så "hörn" det skulle sås med särskild omsorg, ty
därav berodde det om linet skulle bli jämnt i beckett
i tågarna. Tätt lin gav fina tågar. Där tyg man en slant
till en fyra tågar till måttstock var man räknade
de hörn som skulle dräjas, antagligen var antalet det
samman som för kornet, dock orsakt, som misstakt var ja

44
Åtta en nym. När flera pigen skulle ha "lön" så
(ingick ju i lönen) i gulderna märktes deras lottu ut
så att man sådde några horn så i skålen.

När man sådde såd kastades liksom via lön sid-
den först ut några horn i man började i Guds namn
färingssmannen sådde i en riktningen att så-
kast i Tillbaka gjorde han en as med en bom
att gå efter nästa gång. Men kunde även när det
var stene fält ha en annan att göra "asor" åt sig.
Så fram i åren. När stycket var färdig så hördes
det ner i kaverades men Tomla (vål) gjorde man
aldrig förrän att såd var sådd i de var den först
sådde så den ganska hög.

Den dag då vassidelen avslutades kastades
karlarna med så-bagn-plättar. Men talar om
så gille men om man därmed menar denna kast-
ning i de rapar som följde den åt vet jag ej. När
man hade slutfört var bruket sådes att man skulle

svora vridnings, man skulle lägga sig tidigt i sven
länge än vanligt påföljande dag. Om det varit en
rätt vist är det alltså baktänkt att sven sven och dygnet är
ej godt att säga, men så mycket är säkert att det
skulle vara nytt för den spira och grådan, den
vätte medan man sov, så folksten Janss lät som ej
er därt att man skulle vila ut, vilken nog dock även
hade betänksamt ty arbetsdagar var lång från solens
uppgång till dess nedgång i under lång tid för de
primitive redskapens skull. Första gången i
Första av april månad pågick den till slut av
mån, trots att inte arbete gjordes på träden i inge
vidare utförsktet Janss, endast undantagsvis något
lite koror samt jortstäm till lussbekin. Något kampen
vidder hemma vid kusten i Tofte vid behov, men det
i jäts de var som för det mesta ersatte ländersamtyg
o.d. samt även jämkegja. Seldonen bestod till största
del av kampen.

Bruna böns var en högtids rätt i en rätt att bjuda
gäster på även vid kalas. Om tiden för denna rätt-
ande kan man haft olika uppfattning efter naturen
i efter almackan, somliga sette dem när kristen-
tiden blommade (santisktligt med kornet) i själva så
med värens olika tidighet, andra sette dem när den
hette Beda d. 22 maj.

När säden kom upp kom även tistlans den strack man
med tisteljärn innan säden var för lång också till van-
ligen förkommande arbete. För mildsommar ofta för
mildsommar efter skulle man kupa potatisen som i
egel satts efter åren.

Hästbovs örter brukade man gräva upp i det gjorda
ju desse små brukade i sitt eget intresse men i gårdar
na används drängarna det under sin ländighet när
hans bonden skickade dem ut att gräva upp mangelbla
eller amursbovs rabbor, olika benämningar i kisthuvu,
som ju skalk ha uppträtt först just i dessa trakter.

Det var t.o.m. gått så långt just inte just på det tränga
område som här visar, att de vället ut de uppgående
vatten i kamfer ingångsdörren för att få uttryck för
sin frustration. Många skulle ha kunnat se detta och
därför att man iakttagit att där de bodades fanns
mangel botten, man gav nämligen särskilt ett dräpa
därför att många lingen just de otvivelaktiga. Men
som sådes om detta visade också att det var möjligt
att få upp för det hade nog en jätte i andra källan
om jorden var rund.

Det var inte mycket arbete för kvinnorna ute i
markerna under denna tid. Det var därför nästan
en hög tid åtminstone i gårdarna där flera pigor
fanns, när de skulle ut i "marken" i "laga
lön" (f. loka lin). Det skulle pigorna mycket nog i loka
både sitt eget i huset och i loka. De klädde sig i
samt sitt eget i gick baktvade i skinnens me-
dan de fullgjorde sitt arbete. Jag tror nästan att det

Jordom haft någon betydelse för det väsende liksom
de oss särskilt väl just då just då var glömt i
man endast gjorde jämförelser mellan de olika ge-
dernas regler i den slutsatsen där (allmän förord)
På sommaren skulle dessa små brukare, som denna
Meddelning beordrade, som förut nämnts
bera ut gräset även för gårdens räkning i de
2 Hld som de fått sig tillmätta allt efter som de
stodo väl med befatet i gården.

Torupptagning

På sommaren reglerade också Torupptagningen.
På försommaren kom så bud att alla brukarna skulle
"vara bunn" i mossen. Helt kärt intill Högånds-
Grönby sockens gräns. Då skulle de i en ordning
vara bunnade av i med kärter i korsen manlig eller
kvinnlig, pojke eller flicka. Båda den vandring som
drog till uppfodringsverk, till stora paterosterverk
som användes alligen för att före i under Torupptag-

49
någon Timma i kalla vattnet in mossen i Trögarna.
Där måste man höra dygnet om det var värt för dem
att gå där ideligen runt runt 3-4 Timmar, så länge sök-
te man i vänt om det för dem att kalla sig vakna mätte-
tid men när jagarna började livas runt dagningen beg-
rade man sig på de en kvinna som när hon var flicka
varit en dessa vaknätter.

Där Trög Trög både för eget bruk i åt skolläran m. f.
det var de äldre som arbetade i mossen med upptagningen
älsning stättning i rissning (= med en stake uppkla-
ga de iänder efter vilken Trögen skulle ställas åt, att
rulla ut Trögmattan i statta i rissa en kvinnofolk
göra i rulliga som särskilt skickliga att slata ut den
jämnt ~~en~~ iunderdes djup, man släppte med en Trö-
shovel medan man stänkte på vattnet in en spann
i Trögen under för under med isstaken som hade
tre lönna Arbetet i mossen gick skulden för mycket
värk (as det både vattnet i det Tröga nallar det) i

framför allt för hålar - vardags i omarmad dag -
prossan en malen i lidenande ipekdom som följer
många av dessa gamla livet ut i hem anfalls vis
med viss maktens i de gjorda dem oförsmögna
till allt arbete, de prova hem många dygna man är
hade på dem, denna ipekdom var här i stället för
ständigt gässel bland folket så vanlig var den.

Det var ett arbete med räkning i kartläggning i
kägling - uppläggning i kato i helkägla utfrån
en krumma i bann. Om gånge skulle ha några eller a.
den upplägga tröna eller man tog upp till den för fristän-
kens skulle det jag i, man tröna var det egentliga
tröns let för vintern i ett populärt tröns fanns vid en
ja var o gäst. Tills hollen i tröna skulle dessa små-
brukare lämna vandra och kasta lass, man beder-
vände såg i gärna att två stoga sig ihop en ett
lass, kasta skulle man komma med en sitt i det
närmaste fulla lass ju större desto bättre i det gjorda

man när man hade barn i skolan & ville stå vid de
bjöd man på kaffe som alltid stod på, elden var
aldrig släckt i skolans eldstad det varmede
särskilt.

Skolledaren

Så kom hösten & då skulle man bärja grädan ner
i de egna små lapparna som i de 2 till 3 grändarna
som ingick i hoven & skyddsgårdarna. Dessa skulle både
huggas, bindas & vettas upp på bestämd tid, det egna
fick göras om vintern & i söndagsarna ofta, när kom-
men & barn deltog i arbetet. En arbetstid i de egna små-
ga små tegarna måste grannsamlingen liksom armar gräda
det inte, man måste utföra arbetet så att man inte kom
i vägen för varandra & för att få hem på den tiden de brö-
da bitarna måste man passa grannarna, så även när
man skulle joda.

Skulle man så sjöta gräda de två dagarna i
veckan på gränden så det en gåta hur man kunde

himna med sitt eget, men vanligen var det så att Tre
Trypare som hade ett smolena gröa 2 dags veckan slog
sig samman om en dräng om 3 Trypares mnen som
de bestode i betalde något till smolena i en ord-
ning. Denne hade de arbete vid gården alla veckor
arbets dagar i gjorda Tre Trypares dags veckan i dessa
kunde gåtta stamme i kommit utom när de skulle
jaktgöra de andra nämnda skyldigheterna. Trypa-
rarna kunde också fatta sig hos smolena så länge
dessa var mveris skyldige i hade att göra ett den
flera dags veckan var dag. Så nämnde Tre den här
nämnda Uelge Olsson i Per Larsson i sin ungdom
när smolena i hola Gårds lön hade ett gröa dags ve-
cken vid lundgårderna, de tjente i gick till lura.

Stamm en sek betergängen för nämner innan
jag lämnar sommaren suppen. Utom de 8 till-
aker hade dessa trypare ett gemensamt bete,
"Beded" hallet, liksom Tromsöns ganska långt från

beslutaren på andra sidan stegen. Där fingo barnen
när de varit till se att de kunde anfråga det, vid
10-14 års ålder i tus i ordning i alla djuren under en
del av sommaren. Det var först mest flickorna som skötte
dessa då pojkar fick delta i mera krävande arbete
Platsen var inhägnad, åtminstone delvis, med en
stängselgärd i uter för en skog. Genom stegen
fick barnen springa när de skulle dit i att vara
andra i "kylor" och smaka skräme ofta upp dem.
men något övernaturligt nämnde ej Per Lars i Helge
Nils barn om då de var en yngre generation, men
männan av den äldre generationen kände nog till
vår till i hade både sett i varit skånsman och
kunde sig för att bli vilseledda av henne i de kunde
tala om hur hon skötade i vände baksidan till
i att den liknade ett baktrog som spår från en
hon ett grann framtiden. Månnas för kanske
och i att man och talade om "Tomas och Päringsen"

men på henne trodde man inte, att om endast en
skamvesspöke som man trodde man kunde
på att de inte skulle ge sig ut för något pölgens
hand bland de föräldiska vattenkåtor som fanns
i en tomme. Den tjärade således samma uppgift
som brännskens hemma vid, där den skulle inge
respekt för barmen. Tolkhet med de visen man
trodde på ö fruktade fram till dess både i tid
ö ofta, på de vatten hade de inga betydelse.

Törskningen

Vi kom då tvärtom i vintern med sitt arbete, törsk-
ningen är ärets grida. När gårdens grida törskades
med slaga utfrödes detta arbete till stor del av
de kvinnorskyldiga eller deras lejda drängar i ar-
betet på gick hela vintern såväl vid huggården
som bondgårdar, där luss mönsten i andra delar,
samt i torparens lög. Det var ju den vegetabiliska
och produktions som på den tiden skulle lämna

inkomster i sådant produktionen var hemmet såna
för de mindres del. Of hängivden om det att stän-
digt enakande på tidig och till flera hundra
Den här nämnde Per Larsson har berättat från sin
ungdomstid som var född år 1818 i det var tvåkiga
och slutet år 1830. Tills eller vid början av 1840. Tills
när han tjänade för bindarna i gick till borra att
man då i regel g. hade någon klocka att rätta sig
efter utan man rättade sig efter klockan, när han
gick om det tid att ta sin pådiktade matsäck
och till klockan något kaffe o.d. blev aldrig i köket
fick till man på tiller man inte kunde se klockan.
bjudkarna länge då var dog till enda
En dag gick det gale för honom, han steg som
vanligt upp i gick till sitt arbete när klockan gyl.
Han brukade ha sällskap med grannarna
men denne ryktes inte till, han trodde då att han
försvit sig och skyndade på det var en bra bit

att gå. När han kom fram var ingen kom mer
mer som ska vara den förste, tänkte han o fick
ljus i dagtjän (om den där kodi "Gai" ar himmel på
vin slakter ut jag g men de hade inga i landet
i redde sig till att bräna mer ingen kom. Han var
till så länge att han blev kungig, när man är
hade man ju annars trötthet ett med. När han så
att bräna de andra komma en efter en. He-
men hade gått i skid o han hade inte varit
något vidare den natten, nu måste han totsa
om i gästing i "Julka loken" för att ej bli för-
bänd "men", såde han, "ja va bide tætt o rulten
(kungig) eller den långa den."

Vanligaste fördelningen av tröskkallar var par-
trösk enligt de gamlas utsaga om tröskad till häva
och tröskade par en par.

At de små ståtliga tröskarna krets omkring mest
jättra o oftast ensamma. De mest i egen lät sig

Törstke Moz man ar on del, dels för att ja' kalmar
till band för den andra säden, dels för att ja' sä-
n (utside) i dels för att ja' smaka bröd av den nya
rågen. Det var något särskilt värt att iakttaga i
den rågen tidig så att Erik gett ut. Blot kunde ge
haka kappades om att ja' bakat av nya stöcker i
den nyolva bra blev glädjen att ty det stora be-
del var beviddströmmen i koster, dock man ikt-
ligt bröd led man ingen vild i flock ej blaga.

För att ja' stöcke av särskilt god kvalitet kunde
man, när rågen ködes in, de kunnade se i en stor
en blocke s. d. så att en del kunnade falla ut, det var
de mestaste stöcken i bästa. Men bästa rene rågen
Beträffande sättet för höskningens utförande ja'
man skapt vilja på råg = lång kalmar törstket i
vårpöden törstket.

At bondgårderna höskalle kunnat i get folk mest
vårpöden, medan rågen höskalle i en särskild luga

as Tröskemannen som as balmen under för under
gjorde Långkaln till Tröskning av husens långa Trö-
skidor väser en del ärligen Trösktis upp ämgo, dldig
då stampi det gamla. Huru det bli för mycket
kaln för logen kunde en vruftigleje dock stas ut
o kringas - brutas.

Tröskningen tog sin början på jultillfället gavs
i jägick med undantag för julen, till mars må-
nad. Tridde (fredje) Tröskan (Torsdagen) i Tor skulle
man ha en middagstau för loen på stn "luffe det
d o s. då skulle man ha uttröskat i de städ och
så väsen för dönen. Denna sammor om torsdagarna:
Ta är något minnande beträffande andra - tredje
torsdagarna, man väcker med den här nämnda be-
rörelsen i Tor huset av tor som smuliga sätter till
den andra andra till den tredje torsdagen, man gör
följer här den uppgift jag kan direkt från minna
gamla men vill g. påstå att den är rätt (det ännu kommer
senare)

När man tröskade på såd ledes å en trespårer-
laga, c: 9 alnar av längans längd, viddens 7-8-9 alnar
fram 1 eller 1½ trave - 20-30 hästar åt gången
det kallades ett vrag eller rid. Vid banden lö-
tes i så den ledes på såfödan mot bäggen i redan
undrar för undrar med iakttagande av att god
plats lämnades för tröskmännen vid riderna. På
arbetade man i takt med slograrna, dessa hade två
"slapooler", den del som slog endast en liten bit för-
tare än "hän-olon" (handvalen) den del man trösk-
kaden, i ganska små ibland med ibland utan
jämnad järnklamp. Männen trösk vände mot
varandra i sloge först mot tryggen, sedan vängde
man om plöjeln åt andra hållet i man slog ut
riden åt andra hållet. På gick det undrar för un-
dar tills det hela var genomgången i man ålät vängde
om, man braga slog upp halvan i den var den tröskod
i kunde skakas upp i knippas all halva knippades
bander i buntar.

Amternas skildes från söden med hänsyn till
man ej s. s. på måstället rusla söder inman den
fästas ut ena sidan eller hinner i drussen.

Amterna: ruslar ihop bland kalm till hoc-
kelse ut hästarna i ruslet - det juckantiga ge-
va såk man arbetade med kallades delfn och så
for "öjarsvätta" delfn att kortare dängor
gick måste en viss såd förde.

När så - drussen (= higen) blev så stn att den blev
vunderlig kartades den, men var det brrr, som stunde
säljas i som var den viktigaste valn - varan måste
det först köpas d. s. s. befrias från kvarittande eg-
nen. Det gjordes man på så sätt att man lade det
i en stång långt ut boggelut i tirkade det mycket
noggrant. Den obekrige fick hålla sig ifrån bo-
gen där tvättning jagick, dels delfn att det en
omöjligt för tirkmännen att akta andra för
prijola, de var helt upptagna med att hålla takt

61
Jättneder de olu skulle de vinde i vort ar barns
mede var andre, de måste också hålla reda på om
plejers job i låta den träffa Oden under för under
dets inbuds den obeliviga särskilt var att rika
ut för lokatten om de gjorde intrång på logen när
plejers ej var direkt i gång, det var ju lockande
att springa i dunsen, de kunde de rika ut för
lokatten. Det gick så till att en av de turkander
kastigt tog en plejer i lade den om halvan på in-
kräftaren i klände åt under det var kunde jag
om kom den var vill se lokatten, eller man får glöm
kärna på lokatten. Det blev kunde gå på kastigt
att delinkrenten knappt kom jatta vad om
bände under att det gjorde om i nog blev man
riktig för lokatten i var om får kärna på barn
håll sig noga under. På samma sätt som man bruk
bjuden att se lokatten kunde man bli gjuden att
"de Harrens Mums" men därtill beködes inte

62
verkstyg, man endast lyfte vidströande i örnar
eller under dem. Ofta man verktygen till på nä-
gra lekstätt som ett visen som fanns bland säden
har jag aldrig hört, men om verktyge kallar som
som kallarvilda kunde man säga både lekstätt i
lekstätt till skillnad från stue. kallar.

Rättarna som ofta gjordes stor skada i den öfversta
grödan, kunde man säga upp på så sätt att mas-
bunden gick ner på lagan i den högtidliga sade
upp dem till asfytting viss tid till viss beständ
ställe i de ka funnits som säga sig ha sett hur
rättarna just vid den tiden gått sig av i sandal
flösk till detta nya ställe, många tesade därpå.

Vid torskning kunde man också påstå att g i var
så vanlig, och kallar för den i lagan utbredda
öfversta säden för att de skulle trampa en stund
delar av kallarerna. Då gick en kull i de lagan.
Tarna medan en annan gick i kull en stund för

Att vara tillräckligt under rumpan på den här del
behövdes, som spillning bland säden blev den
förklarad.

De första torkverken med vandring började;
enstaka fall användas redan på 1850-talet. Det
var torker med vandring. Denna vandring var hög
och hade ett fäste i byggen och när maskinen var i
gång gick de hela längan, ja nästan hela den kring-
byggda gården och endast den rege konstruktören,
benämnde man jinnar, bara i halva gjorde att husen
kunde stå kvar, dock var det naturligtvis en öan-
nan förhållande som nämnde, därför gick också dessa
vandringar under benämningen husa-plögar, de pi-
nade husen. De första torkverken hade laglar men
senare hade s.k. pigge-verk.

Rögen torkades på de små ställen delvis sådana
den andra säden var torkad, när det led utåt vä-
ridan i dagarna blev längre: man skulle göra längre

64
ö den som oft noggsamt arbetade, inte att trä och vara bräda,
allt skulle vara lika långt ö resten kvararna skulle le-
digt kunna stå för sig själva i inga trä och de hänge.
Att kalmlen skulle kunna ligga i 20 år i den över den
den ej var utsatt för väder och vind, i midsidan, mest
väst i syd gick den åt på 6-8 år. Även böggarna kladdas
till största delen med kalmlen. Utan dåliga är de i kal-
men rödte till värden i överligt att man måste vira
med en del av träet för att få föda åt djuren i då kom-
de även böggarna ligga bort så man måste både
klina i trä och på nytt.

Man sådde också råg i ett helt skifte i av all
kalmlen gjordes lång kalmlen i som först nämns tröskelden
den i de stora ställen av tröskemännens i de
vårskilda bogarna. För sitt arbete hade tröskemännen
var fjärrfemte skäppa när det var ovanligt pris på
råg, men de våra åren 1868-89 fanns nästan inga
kärna i råg. De stod en tröskeman i tröskeld och

65
Till jul för en skäppor iåg, iågen kostade då 50 kr
per tunna. Det lilla en tröskman då förtjänade var
upptät innan det var förtjänat sedan om man kan
isid till husbondens gode vilja att lämna hjälp.
Var det en mala förkärade kunde man vinna
med 4 tröskor (1 trösk = 20 korn) om dagen i där blev
invernt 6 skäppor iåg = 1 tunna. Om man så hade
var 25 te tunna i iågen kostade 20 kr tunnan så
blev det ju c:a 5 daler = 85 öre om dagen, betal-
ningen kunde så även om iåken i km. Tante. Inan
man kunde med denna dagsförtjänst måste man
böja i dagningen så fort man kunde se i kalla
gå till det var alldeles riktigt i så trösk skran
med bors (= den lilla kalen som blev efter lång kalen
tidverkningen) sedan det var riktigt. Af lång kalen
blev då 10-12 kornen av trösk, men det gick också
i i rycken kalen tid tak då alla tak lades på i iå
ten, aldrig oranga gammalt tak. Man hade

Taksidorna; sti = 10 alnar vid normal Tak-
ning gick där åt 8-10 Travar kaln = 180-200 Kvar.

Törskningen av Långkaln.

Vid Törskningen av rög lades en lagg = 10-12 Kvarn
runt på lagan med toppen inåt, banden löstes i
botten i mitten. Man gick inte rassa när man tog
upp rögen vid ständen utan redan de jämna ut stäns
och Kvarnarna var jämna i laggen var det en
lita plejler dånse jämnt och lagget medan
man såg det röde sig jämnt till lagget var ge-
nomsnittet sedan vände den bane Törskmannen
med några omgångar med plejler på de delar,
där den era stöcker in under i den andra ständen
åt, hela lagget så att det kom att ligga slätt
i jämt med den andra sidan uppåt. På Törsk-
den det åter till inga Kvarnarna fanns kvar i kalnen.
På skulle kalnen ligga upp (redan ut) i man gick
från över lagget i samlock upp så mycket man

Taksidorna; sti = 10 alnar vid normal Tak-
ning gick där åt 8-10 Travar Kalas = 1800-200 Kmn.

Törskningen av Långkalas.

Vid Törskningen av rög lades ett Lagg = 10-12 Kärn
runt på lagan med trypen inåt, banden löstes i
botten i mitten. Man gick inte rassa när man tog
upp rögen vid ständen utan redan då jämna ut stäna
och Kärnorna var jämna på lagglaget var det en
liten plejda dansa jämnt över lagglaget medan
man såg ut över sig. Jämnt till lagglaget var ge-
nomsnittet sedan vände den vände Törskmannen
med några omgångar med plejdas båda delar,
där den ena stöcker in under i den andra ständes
att hela lagglaget så att det kom att ligga slätt
i jämt med den andra sidan uppåt. På Törsk-
den det åter till ingen Kärna fanns kvar i kalmen.
På chulle kalmen ligger upp (redan ut) i man gick
från över lagglaget i samlock upp så mycket man

67
huvud hålla om med bägge händer. När man fått
ett sådant "känmål" fattade man om toppen &
hissade det, trampade ut med kängor och stia, flög
gänger, tog nedan tog om viskan, stötte ut, stötte
rotändan i stället där ifrån sig för att göra en ny
på sandens vägg viskorna till en häv, stötte
fäst i golvet så i ryggen, sattes mellan de korsade
benen med roten framåt i de lösa stäna som kom
frånas kvar vid roten pluckades bort, ett band
undder i lades om i häven värdas om i stället
ämnas en gång värdas man band bandet klist med
en "Täskmansknut" i häven var färdig i kunden
stia för sig själv ståt & för så gick det undan för undan
funder hävorna lades undan skulle dock alla
hävorna läggas ut på golvet i toppen skulle viskorna
om en gång. Sprammellors viskades om i gas åt
huvud till höger och vänster.

Vid upprättningen ut rögen förkom det ibland

arbuter och som g' släppt hämnarna. Säden "bjösta-
pöga" var ganska jämnsliga & vära att tröskas av
och när man tröskade den särskilt.

Det var slag säden än var skedd den efter trök-
ningen kastar, i den beord till skudet det vanligen
med handskoffa - "kasteskoffa", med kort skuff, men
se på kastmaskin

Hästningen för band gick till så att slussen redde
den ytteligen rensats upp i befriats på en sträöcme-
ten öster upp logen ma ända, där den kastade
lade sig mer i med en kort kasteskoffa kastade
ut säden i en vid bage åt andra ändan. Därvid
kastades den tyngre säden längst ut vid bäggen
i i kinnan medan de lättare säderna i skräpet
ramlades i en båg i mitten däremellan lög den
säd som var av större beskaffenhet, "bögkagad".
Det var mindre vridigt & drog sig i att sälja den
så. På marken den frids säden med salt i en

Järdig att mäla = möte upp i Tunneshälsan (120-130 kg)
lä var det att rätta ryggen till. Den som komde till
upp en sådan sack direkt från golvet var en duktig
hant. Sedan bars upp på vinden i bryng-
långan där den fick ligga tills man blev järdig
med att haka den till staden för att rätta den.
Det blev ju g. mycket för de små brukarna och
mer sådan för de mesta det onde man hade
att bråka i pengar, då skriften då som g. var
byggd på ennatisk produktion, det var i
större rätt endast till behov.

Deussarna som i brynglångan loft blev allt större
jämnades i stället i i brynglångan gjordes
med lårson ett bröstecken var gång man var
i den för att inte det skulle få mycket med den.
Denna red att inte bröstecken precis över alla
var lättast bland många även sedan bryng-
gott med, man gjorde det en gammal baka.

När man stått upp i bänk upp en såder därse bjöd
hust under målsup & åtminstone på somliga
ställen här i riket var det sed att Tröskemannen
sedan man övergick till att han skule kosta sig själv
bjöda på reception, i när vinterns stora arbete var
slutfrä var det liksom lite trögt. Tröskningen
hade ju sysselsatt hela den manliga arbetsstyrkan
hela vintern i våra stora för dörrar där en
mat arbete väntade. Man hade hottisbed
lågare var gjord nu i när riste därse en var
uppburen blev det den stora middagstiden med
ett för plägnad i mat & bänkin.
På den tiden då Tröskemannen var i bänken
hott hade han sin plats vid bänk under för
dörrarna.

Plejdanden.

Under vinterpanserna; Tröskningen kände det ofta
att någon av de bägarna; Tröskel började dansa

94
plejladdansen i man kunde där visa på både be-
räkning i righet i kanske framför allt i spänst
trots det krävande arbetet i även äldre man kunde
demonstrera sin bibehållna spänst genom att dansa
plejladdansen. Innan såväl som bruket att visa den
lata någon komma på tankarna visar att humör inte
saknades under det i ömhet utförda arbetet.

Är någon vatt i gång med att dansa plejladdan
gäldar det för de ömme att hålla sig undan.

Den dansande föttade med båda händerna en plej-
felns händer (handvagn) i håll den lodrätt med "mil-
lan" (bindstet) i lagom höjd öfver golvet. På vatten
kan sladdan (slageln) i rörelse runt i låt den bestig
vänga i cirkel allt under det kan vrida fötterna så
att kan undgå att slå sig på benen. Det gäller att
kunna hålla i så länge som möjligt utan att begäja
da om det slut, man får slaget på benen i plejeln
stannade. Är man slutat kunde en annan ta vid

Jön att säljas även från dessa två ställen, men man
måste ju ha så att man kunde ge hästarna något för
äternas sken i med två hästar i en gris i 8 till
bloss det rätt med förfärderna. Sedan de fick ökat jona-
rymden bättre de sig betydligt (se längre fram).

Det var också kringgången i arbetet beträffar. Det
är här lite nämnt om skötsel och mer än om-
nämnt i en föregående skildring från dessa ställen
i mycket som det ligger. Beskrivning av kringgången
skedde från denna tid i plats. Vid förfärderna var det
som varit med somas endast: Vi gjorde inte något gilla
i de förfärderna gilla när de var några att vi i de
i samma lita i vi gick vi hem, allt tycks präglat
av arbete, mat i dyck, men nog hade de unga sig
på rätt sätt, men när de som då var unga blott
gamla hade de förfärderna de glada stunderna i ung-
doms tid, men stillet i livet hade ersatt sig fast
i minnet i stannade där. Ännu var det när det

gätkde den successiva stöckningen från gammalt
till ny tid. Där följde man med.

Från detta vill jag övergå till att nämna något om
Tid och tidsindelning samt högtiderna.

När man var ute i arbete vid gårdarna eller på strand-
en räknade man tiden på ett ungefär genom att
ge ett på solens ställning i dagsarbetet räknades också
vid den ljusa tiden från solens uppgång till dess ned-
gång i solen var tättmålet för arbetsdagen ända in på
1870-talet. Vintertid kunde man som nämnt förlita
sig på kappan i på kvällen på förmågan att iakttä vissa
bestående föremål.

När man var i härd omgivning visste man var man
hade solen i förhållande till byggnaden träd i andra
fasta föremål vid olika tiden på dagen men lyfte inte
utan de visste man "varken de eller dags". Gårdar-
nas väderingbröda var ju också ett sådant tättmål.
Den yngre: "Om varken kom storken kom kornet i sken"

brö" (- kom hem i j^e mad)

Dagen var lång i man delade den i morn-mät från
morns uppgång till halstids på förmiddagen när man
hade lilla-midda. Under den Gula Tiden äts lillamidda-
bröda "maka" på månnen i blandad kackels i grise
i "mulla-possa" (Tunnishar) för kyrkorna när man var ute
i marker na, man hade ätit dore = dogard = puttor
innan arbetet började. Kaffe o.d. kom ej i fråga. På kvällen
det ofta förmiddag-alla lillamiddag-mät middag
med kumtagning o. dagens kvardsmät något sul-
verme (brött den fläskmat) i middagsna (supan mat)
ofta förmiddag o. soppa här i ätan. Det förskades de lagad
mat armars var det riktigt kassat (kallt fläsk i supan)
Den långa eftermiddagen till morns medgång avlöste
en middag-afan i likhet med lillamiddag. När
man slutat arbetet förskades åter lagad mat o.s.
stekt potatis, pannkake o.d. När man arbetade hem
na vid kvällen o.s. vintern tid fick man den lagade

maten till midsomsten i vintern man gick till en endast
besökerna = mjölk & bröd. Den där finns en samman-
lagd: drängens namn i rikets till pigan vid riket.
"La vänner nu på vaddre (natt-vad) så vi kan kom-
ma till vaddre (ligger). Lång tid är det bästa midsom-
stonsmåltiden är mjölk-mjölke = bröd i smet
lagrad på mjölk. Den blev tjock som en tjock ris-
skum blev med sin egen fällens biten av bröd-
skivan & satte den en efter en på brödspeisen &
doppade den i den gemensamma "djupa-koppen",
"syltemjölkskoppen", men man gick doppa mer än
den ena sidan av brödbiten & gj osiktigt eller
osiktigt tappa den i koppen. Syltemjölken an-
sigs för en lönkelt & utgjorde endast svett till
brödet, så stora ställen där man ville många på
samlades den i stora färrar, syltemjölksfärrar
(där en i smeten kunde sätta sig). På de små ställen
där gällde om så många gick man bara ena

med dem. Det var till på så sätt att man ganska
tidigt kunde se den annars stilla lammens från fä-
ren i vedar myllorna. Joen så länge något fanns
att få. Kaffe färdig mycket sällan (en söndag)
Jag återvände till tiden. Vaktijonen höll i
ning på dagarna genom att städa skåp i stäcker
och man går så långt tillbaka i tiden att äldre vak-
tior fanns gemensamt i tingen sken dessa skåp i
sin ringar, men det var före han var sedd tid.

För det som helga hölls när man så kunde men
man trängde av omisskännligheterna här att arbeta me-
ra på söndagarna än bland den ~~stilla~~ ~~förstärkt~~
ständera befolkningen, det var utöfningens i
förstärkt annars beaktar man inte med det egna arbetet
Armas till man i allmänhet nog på ordstavel:
"Vad söndaren förväntar man den på söndagen".

Om söndagen rades skänksamt: "Jäla i de den den
som är källan för tiden" (under förstått före tiden)
(skänksamt en tiden i förhållande till tiden)

eller: 4 de i de pe-da för den om ingon steg' jär.
Fredagen kom inna nästa veckas väder, som det var
di skulle det bli kala på följande veckan.

Stets indelning

Vinterolståndet räknades som mitt i vintern i
i de veckandagen hade dagen - "räjts en kanaffär".
Tre dar järe i tre dar ofra jul städ den stika.

Dock räknade man också med att man "kyngel-
messe" = kyrkodelsmessan borde ha kallats ut frans-
let i kallsten as foder / och i igen för att reda sig
fram ty då var vintern kall. gån "mataridlet
set", i de kyrkodelsmessan hade man också fullt
vader att vänta - "kyngelmesse - komda".

På detasdes året upp till som dagen i Trä dlar
järe i Trä dlar höjdpunkterna. Mellan vinter i
vår hade man jantiden - renvintern i fram till
vårbrukets början = jernman i man mörades, men
utan beständ datum för början o chet då varen

räknades från vinterns början, men "bara" i det
det också var. Efter den första maj kunde man bara
det sommar- i sommaren köpte till skörden nogga-
de, då var det först till skörden var inbegärd
man köpta. Sedan vidtog efterkosterna: renskosterna
från den skörden begäts, i det började bli kyligt i efter-
kosta till, till vinterns inbrott eller omhelldes in-
gen bestämd datum. Alltså räknade med 6 peri-
oder: Vinter - sommar - var - sommar - höst i efter-
kost, men en 4-delning med utgång ifrån ut-
stån det i dag jämningarna i dagarna ut - tiden-
gande.

På kunde man se på dagarna tiden efter de olika
arbeten som utfördes vid viss tid s.s. mörkare
kro - kost, tomma - tid, på toppen - tid,
byde - tid i släp - tid m.m. men de är mer
upp konstaterade i så bestämda som gula tid,
härskatid i mikelsdags tid eller mikeltid (gamla
mikeli)